

Ks. Adam Polak

Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej – Częstochowa

x.adam.polak@gmail.com

Article submitted: 09.10.2025; accepted: 02.11.2025.

Parafialna Rada Duszpasterska w Archidiecezji Częstochowskiej jako wyraz apostołstwa wiernych świeckich w misji Kościoła. Wybrane aspekty w świetle dokumentów Kościoła powszechnego oraz partykularnego

The Parish Pastoral Council in the Archdiocese of Częstochowa as an Expression of the Apostolate of the Lay Faithful in the Mission of the Church: Selected Aspects in the Light of the Documents of the Universal and Particular Church

Wstęp

Gdy mocą decyzji papieża Piusa XI w 1925 r. wyrażonej w bulli *Vixdum Poloniae unitas* z terenów południowej części diecezji włocławskiej oraz zachodnich części diecezji kieleckiej powstawała diecezja częstochowska liczyła ona 174 wspólnoty parafialne¹. Choć życie tych parafii było nieraz bardzo obfite w różnego rodzaju inicjatywy duszpasterskie, to jednak wpływ na funkcjonowanie wspólnoty parafialnej miał przede wszystkim proboszcz. Na prawie 40 lat przed Vaticanum II nie było jeszcze usankcjonowanych i tak mocno osadzonych prawnych form współudziału

¹ Por. W. Właźlak, *Rozwój sieci parafialnej i dekanalnej w diecezji częstochowskiej na przestrzeni jej historii*, [w:] *Błogosławione, choć trudne czasy. Siedemdziesięciolecie Kościoła Częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa, 2000, s. 161-168.

wiernych świeckich w misji Kościoła. Dopiero odnowa przyniesiona przez II Sobór Watykański przyniosła prawne i praktyczne umocowanie pewnych form uczestnictwa laikatu w działalności duszpasterskiej Kościoła.

Apostolstwo wiernych świeckich

Chrystus chciał, aby po swoim Wniebowstąpieniu to Kościół pełnił nadal Jego prorocką, kapłańską i królewską misję. Misję tę ma do spełnienia cały Kościół, a więc razem – pasterze i wierni świeccy². Odkrycie zadań osób świeckich w misji Kościoła jest nowym i świeżym spojrzeniem, a zdaniem niektórych nawet rewolucyjnym³. Wcześniejsze dokumenty Kościoła, zwłaszcza po błędach reformacji, w określaniu posłannictwa wiernych świeckich pozostawało dość skąpe. W mówieniu o uczestnictwie w misji Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla skupiano się na zadaniach duchownych. Było to dość często spowodowane ostrożnością oraz swoistego rodzaju reakcją na błędy popełnione przez wspólnoty wyrosłe z reformacji. Dopiero soborowa odnowa nauczania o Kościele wyrażona w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium*, a także *Dekret o apostolstwie świeckich Apostolicam actuositatem* otworzyły niejako nowy rozdział w rozumieniu posłannictwa wiernych świeckich w Kościele. Dokumenty te, przywołując choćby źródła biblijne i patrystyczne jako źródło posłannictwa w Kościele, widzą najpierw sakramenty chrztu i bierzmowania, a nie tylko sakrament święceń. Odkryto też przy tej okazji, w czasie Vaticanum II, na nowo sakrament małżeństwa jako sakrament, w którym wierni świeccy są posłani do świata jako świadkowie⁴.

Parafialna Rada Duszpasterska w nauczaniu Kościoła

Nauczanie II Soboru Watykańskiego stanowi inspirację dla idei synodalności, o której mówią zwłaszcza ostatni papież Franciszek⁵ i Leon XIV⁶. Jednym z gremiów wyrażających idee synodalności są różnego rodzaju rady w Kościele, na poziomie Kościoła powszechnego, partykularnego czy w parafii. Powołanie niektórych rad jest w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego obowiązkowe⁷, co do innych jest

² Por. KK, nr 34-36.

³ Por. F. Blachnicki, *Nowy obraz Kościoła – nowe duszpasterstwo*, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 5, red. B. Bejze, Warszawa 1972, s. 411-441.

⁴ KK, nr 36.

⁵ Por. XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Ku Kościołowi Synodalnemu – Komunia, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*.

⁶ Por. Leon XIV, *Pierwsze błogosławieństwo „Urbi et Orbi” Ojca Świętego Leona XIV, Chcemy być Kościołem, który zawsze szuka pokoju*, *L'Osservatore Romano* 5 (2025), s. 8.

⁷ Por. KPK, kan. 495.

tylko zalecane⁸. W parafiach prawodawca powszechny zaleca istnienie Parafialnych Rad Duszpasterskich i Parafialnych Rad Ekonomicznych⁹. W dokumencie Międzynarodowej Komisji Teologicznej pt. *Synodalność w życiu i misji Kościoła* jest jednak zarysowany postulat, by Kodeks Prawa Kanonicznego tak zrewidować, by istnienie rad był obowiązkowe.

Przewiduje on (Kodeks Prawa Kanonicznego) dwie struktury o profilu synodalnym: Parafialną Radę Duszpasterską i Radę Ekonomiczną, z udziałem świeckich w konsultacjach i planowaniu duszpasterskim. W tym sensie wydaje się konieczne zrewidowanie norm kanonicznych, które obecnie sugerują jedynie utworzenie Parafialnej Rady Duszpasterskiej, czyniąc ją obowiązkową, jak to uczynił ostatni Synod Diecezji Rzymskiej. Wdrożenie skutecznej dynamiki synodalnej w Kościele partykularnym wymaga również, aby diecezjalna Rada Duszpasterska i parafialne Rady Duszpasterskie działały w sposób skoordynowany i były odpowiednio oceniane¹⁰.

Zgodnie ze *Statutem* Parafialnej Rady Duszpasterskiej w archidiecezji częstochowskiej obowiązkowe jest istnienie takiej rady w każdej parafii. Niezależnie od Parafialnej Rady Duszpasterskiej obowiązkowe jest funkcjonowanie Parafialnej Rady Ekonomicznej. Choć dość często w mentalności, zarówno prezbiterów, przede wszystkim proboszczów, jak i wiernych świeckich, nie ma świadomości konieczności istnienia dwóch różnych ciał doradczych. Wynika to z nieusankcjonowanego zwyczaju, mocno zakorzenionego w niektórych wspólnotach parafialnych o istnieniu jakiejś formy kontroli nad proboszczem w postaci tzw. rady parafialnej.

Parafialna Rada Duszpasterska w świetle dokumentów stanowi zinstytucjonalizowaną formę współpracy wiernych świeckich w rozwoju działalności duszpasterskiej właściwej prezbiterom¹¹. Ważne jest w tym momencie doprecyzowanie pojęcia *wierny świecki*. Przez sformułowanie *wierny świecki* rozumie się członków Kościoła Katolickiego, którzy nie należą do stanu duchownego ani zakonnego¹². Istotne wydaje się także przypomnienie na czym polega apostołstwo właściwe prezbiterom. W świetle nauczania Kościoła apostołstwem własnym prezbiterów jest to co wprost wynika z sakramentu święceń, który przyjęli, a także z zadań, które nakłada na nich prawo kanoniczne. Jest to przede wszystkim głoszenie słowa Bożego oraz sprawowanie sakramentów w jedność z swoim biskupem¹³.

⁸ Por. tamże, kan. 511, 536.

⁹ Tamże, kan. 536.

¹⁰ Por. MKT, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, nr 84.

¹¹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialne. Instrukcja*, nr 26.

¹² Por. KK, nr 31.

¹³ Por. KKK, nr 1567.

Udział świeckich w Parafialnej Radzie Duszpasterskiej jako wyraz ich apostołstwa

Ostatnie Magisterium, a zwłaszcza nauczanie Vaticanum II, także papieża Jana Pawła II w misji wiernych świeckich wyróżniają apostołstwo własne, wspólne oraz pomocnicze¹⁴. I właśnie w tej systematyce należy widzieć współdział wiernych świeckich w misji Kościoła wyrażony uczestnictwem w gremiach kolegialnych lub synodalnych.

Jak zostało przypomniane, celem Rady Duszpasterskiej jest zapewniać w sposób instytucjonalny współpracę wiernych w rozwoju działalności duszpasterskiej właściwej przebiterom¹⁵. Zaangażowanie wiernych świeckich mieści się więc nie tyle w ich apostołstwie własnym, ale pomocniczym względem przebiterów. Chodzi tu o organ konsultatywny ustanowiony po to, aby wierni, wyrażając swoją odpowiedzialność wynikającą z chrztu, mogli wspomagać przewodniczącego radzie proboszcza¹⁶.

Zadania te Parafialna Rada Duszpasterska może spełniać tylko wtedy w sposób właściwy i skuteczny, gdy zarówno proboszcz, jak i pozostali członkowie tej rady znają i przestrzegają prawa kościelnego, które określa zasady współpracy. W świetle statutu Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej Parafialna Rada Duszpasterska posiada jedynie głos doradczy, w tym sensie, że jej propozycje muszą zostać zaaprobowane przez proboszcza, by mogły wejść w życie. Proboszcz powinien następnie poważnie rozważyć wskazania Parafialnej Rady Duszpasterskiej, zwłaszcza jeśli zostaną one wyrażone jednomyślnie, na drodze wspólnego rozeznania¹⁷. Parafialna Rada Duszpasterska pomaga w organizacji kultu Bożego, uczestniczy w opracowaniu rocznego planu duszpasterskiego, animuje działalność grup duszpasterstwa specjalistycznego, wspiera prowadzone dzieła apostołatu w parafii, inspirowanie działalność charytatywną, troszczy się o podejmowanie inicjatyw duszpasterskich uwzględniających zachodzące przemiany społeczno-kulturowe¹⁸.

Apostołstwo świeckich w działalności Parafialnej Rady Duszpasterskiej – wskazania praktyczne

W świetle przedłożonych powyżej zadań Parafialnej Rady Duszpasterskiej zasadne byłoby wskazać na praktyczne zastosowanie w warunkach parafii.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Christifideles laici*, nr 28.

¹⁵ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej. Instrukcja*, nr 26.

¹⁶ Por. *Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów Ecclesiae de mysterio* (15 sierpnia 1997), *Rozporządzenia praktyczne*, art. 5.

¹⁷ *Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej*, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” nr 5/2 (2022), s. 4.

¹⁸ Tamże, s. 2.

Członkowie rady mogliby zatem służyć pomocą w przełożeniu na warunki parafialne ogólnych wskazań Programu Duszpasterskiego Kościoła Katolickiego w Polsce. Oczywiście zakłada to uprzednie zapoznanie członków rady, a najpierw proboszcza, z tym programem. To poszczególnie członkowie rady, ale także rada jako wspólnotowy organ doradczy lepiej zna bowiem konkretne warunki życia wiernych świeckich w poszczególnych parafiach.

Parafialna Rada Duszpasterska mogłaby także pomóc proboszczowi, ale także innym duchownym w głoszeniu homilii i w innych formach przepowiadania w parafii. Nie chodzi oczywiście o głoszenie homilii przez wiernych świeckich, ale na przykład o informację zwrotną o odbiorze homilii przez wiernych świeckich, a także o wskazanie na konkretne problemy, z którymi mierzą się wierni zamieszkujący daną parafię. Pomoc ta mogłaby obejmować także wspólną modlitwę i rozważanie słowa Bożego zanim prezbiterzy przystąpią do przygotowania homilii niedzielnej czy świątecznej.

Zebrania Parafialnej Rady Duszpasterskiej mogą także wspomóc zadania proboszcza w animacji życia liturgicznego danej wspólnoty parafialnej. To członkowie rady duszpasterskiej mogą wspomóc proboszcza w podnoszeniu poziomu świadomego i aktywnego udziału wiernych w Mszy Świętej, zwłaszcza niedzielnej i świątecznej. Dotyczyłoby to choćby pomocy w odkrywaniu osób zdolnych do różnych zadań, posług i funkcji w zgromadzeniu liturgicznym, takich jak posługa przy ołtarzu, posługa muzyczna, funkcja i posługa lektora, akolity, szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej, czy zakrystianina.

Spotkania Parafialnej Rady Duszpasterskiej w świetle statutu w archidiecezji częstochowskiej powinny się odbywać w zależności od potrzeb danej wspólnoty parafialnej, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku. Statuty przewidują, że zebrania są zwoływane z inicjatywy proboszcza jako przewodniczącego rady, ale przewiduje się także spotkania zwołane z inicjatywy przynajmniej połowy członków rady¹⁹. A więc już nawet w tej możliwości ukazana jest podmiotowość członków Parafialnej Rady Duszpasterskiej.

Podsumowanie

Jubileusz Kościoła częstochowskiego zbiega się z obchodami Roku Jubileuszowego w całym Kościele, ale także z przechodzeniem do etapu realizacji wskazań zawartych w pracach XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów. Dokument końcowy II etapu tego zgromadzenia synodalnego w wyraźny sposób podkreśla rolę organów uczestnictwa takich jak parafialne rady duszpasterskie. Dokument ten pokazuje jednak równie wyraźnie, że cały Lud Boży (zarówno pasterze,

¹⁹ Tamże, s. 7

jak i wierni świeccy) są zaproszeni do nieustannego wdrażania synodalności, opartej o trzy postulaty: komunია, uczestnictwo i misja. Apostolstwo świeckich, także to pomocnicze, wyrażone w ich współdziale w parafialnych radach duszpasterskich, wciąż jest zadaniem, którego cały Kościół musi się uczyć²⁰.

²⁰ Por. Franciszek, XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Ku Kościołowi Synodalnemu – Komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, s. 103-108.